UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia Sacra Et Hvmana

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De vehementia. Capvt XXXI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-68724

Visual Library

quila ſuper domum Domini . Clament illi neceſſent, non egent multum rhetorum præceptis, qui ſatis vnctione ſpiritus edocentur,

---

De vehementia.

CAPVT XXXI.

Vehementia quid?

ASperitati, vt plurimum affinis eſt vehementia, quæ ab Hermogene σφοδρότης appellatur, differtque ab aſperitate, quod illa etiã in amicos, hæc in aduerſarios, & hoſtes torqueatur: illa mitius agat, & lenius, hæc omniò duriter, & aſperè, ſine vlla diſſimulatione verborum. Itaque tota eſt in inuectiuis poſita, in quibus plurimum grauitatis eſſe ſolet, & in hoc genere natura ipſa ad ſui defenſionem arma ſuggerente triumphant sũmi oratores, qui nuſquam melius dicunt, quàm cum maledicunt. Singularis eſt in inuehendo Demoſthenes, ſed nec minor Cicero, quanquam ille validius amentatum linguę telum intorquere videtur, hic ἰσχύϊ laxior, vt ſolet, & amplior. Demoſthenes contra Ariſtogitonem ita inuehitur. Οὗτος οὖν αὐτὸν ἐξαιτήσεται; ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς ὃν οἰωνίσαιτ' ἄν τις μᾶλλον ἰδὼν ἢ προσειπεῖν βούλοιτο. Hic igitur illum ſua interceſſione periculo eripere poterit? veneficus homo, peſtis reipublicæ, quem abominetur potius aliquis ſimul, atque aſpexerit, quam vt velit appellare. At Cicero in Vatinium. Appellaris ne nominatim peſtem illius anni, furiam patriæ, tempeſtatem reipub. Clodium. Hæc ſtrictius. At quàm magnificè in ſimili ratione ſupra Demoſthenem amplificat contra eum, qui ſe pro alio interceſſurum dixerat, cum ipſe eſſet famoſiſſimus, ſatis fuit Demoſtheni dixiſſe. ἐξαιτήσεται, ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς. In ſimili, inquam, genere Cicero, cum dixiſſet Clodius ſe domum Ciceronis religioſam feciſſe, ille retorquens longè ornatius, & diffuſius. Tu meã domum religioſam facere potuiſti? Ecqua mẽte? qua inuaſeras, qua manu? qua diſturbaras, qua voce? qua incendi iuſſeras, qua lege? quam ne illa quidem impunitate tua ſcripſeras, quo puluinari? quod ſtupraras, quo ſimulachro? quod ereptum ex meretricis ſepulchro in Imperatoris monumento collocaras. Longè hæc grauiora, quàm ſi dixiſſet breuiter, vt Demoſthenes. Domum meam purgabit ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς. Deinde illud ὃν οἰωνίσαιτ' τις, quem deteſtabantur omnes (vult hominem maximè contemptum oculis ſubijcere. Quanto magnificentius dixit Cicero, abiectũ, cõtemptum, deſpectum à cæteris, à te ipſo deſperatum, & relictum, circumſpectantem omnia quicquid increpuiſſet pertimeſcentem, diffidentem tuis rebus; ſine voce, ſine libertate, ſine authoritate. In oratione pro corona grauiter Aſchinem perſtringit his verbis. Ἔπειτα ὦ κατάρατε καὶ γραμματοκύφων. O homo execrande, & incurue ſcriba. Et, ἀλλὰ μὴ σπερμολόγος, περίτριμμα ἀγορᾶς, ὄλεθρος γραμματεὺς, & non potius author mendaciorum, forenſis rabula, peſtilens ſcriba (quæ Græci tanti faciunt) quàm luculentius Cicero Piſonem, Clodium, & M. Antonium exagitat! *Syrus neſcio quis de grege nouitiorum. Non enim nos iſte color ſeruilis, non piloſæ genæ, nõ dentes putridi deceperunt, & cæt. innumera.*

Vehementia exempla ex Cicerone & Demoſthene, &c.

Demoſth. contra Ariſt.

Cicero in Vatin.

Cicer de Aruſp. reſp.

Demoſth. pro coron.

Patres Eccleſiæ, tum Græci, tum Latini, hunc ſtylum aculeatum, plerumque in improbos, & flagitioſos diſtringunt ſumma libertate, in quibus eſt animaduertere magnam vim eloquentiæ. Lubet ex multis hæc grauitatis exempla apponere. Audi qua oratione Conſtantium Auguſtum inſectetur Hilarius. Proclamo tibi, Conſtanti, quod Neroni loquuturus fuiſsẽ, quod ex me Decius, & Maximianus audirent. Contra Deũ pugnas, contra Eccleſiã ſæuis, ſanctos perſequeris, prædicatores Chriſti odis, religionẽ tollis, tyrannus non iam diuinorum, ſed humanorum, Chriſtianũ te mẽtiris, Chriſti nouus hoſtis es, Antichriſtum præuenis, & arcanorum myſteria eius operaris. Condis fidem contra viuens: doctor prophanorum es, indoctus piorum: Epiſcopatus tuis donas, bonos malis demutas: Sacerdotes cuſtodię mandas, exercitus tuos ad terrorem Eccleſiæ diſponis.

Patres Eccleſiæ vehementes.

Hilarius contra Conſtantium Auguſtum vehemens.

Conſtantij impietas exagitatur.

Omnia ſæuiſſima, ſine inuidia glorioſarum mortium peragis, nouo, inuaditoque ingenij triumpho, de diabolo vincis, & ſine martyrio proſequeris. Plus crudelitati veſtræ Nero, Deci, Maximiane debemus, diabolum enim per vos vicimus. At tu omnium crudelitatum crudeliſſime, damno maiore in nos, & venia maiore deſæuis. Subrepis nomine blandientis, occidis ſpecie religionis, impietatem peragis. Chriſti fidẽ, Chriſti mendax prædicator extinguis. Nõ relinquis ſaltẽ miſeris excuſationes,

ut æterno iudici ſuo pœnas, & aliquas laniatorum corporum præferant cicatrices. Sceleſtiſſime mortaliũ omnia perſecutionis mala, ita temperas, vt excludas, & in peccato veniam, & in confeſſione martyrium.

Hæc fulmina ſunt. Quid verò ipſe Hieronymus nemini in hoc ſtylo inferior, quomodo Iouinianum exagitat?

D. Hiero. lib. 2. aduerſus Iouinianum vehemens.
Iouinianus proteus Chriſtum Zenone commutat.
Atrebatum & Laodicea ornatus.
Mollis deſcriptio.
Aqualiculus.

Miror quomodo ſerpens lubricus, & Proteus noſter, in variarum ſe mutat portenta formarum. Qui enim in coitu, & in ſaturitate Epicureus eſt, ſubitò in retributione meritorum Stoicus efficitur. Hieroſolymam Cithio, Iudæam Cypro, Chriſtum Zenone commutat.

Antè nudo eras pede, modo non ſolum calciato, ſed & ornato. Tunc pexa tunica, & nigra ſubucula veſtiebaris, ſordidatus, & pallidus, & calloſam opere geſtitans manum, nunc lineis, & ſericis veſtibus, & Atrebatum, ac Laodiceæ ornatus indumentis incedis. Rubent buccæ, nitet cutis, comæ in occipitium, frontemque tornantur: protenſus eſt aqualiculus, inſurgunt humeri, turget guttur, & de obeſis faucibus vix ſuffocata verba promuntur.

Idem in Sabinianum.
Sabinianus.

Et quo ſtylo Sabinianum perſtringit epiſt. III? (At tu bonæ ſpei columen, excetræ ſtimulis inflammatus factus eſt mihi in arcum perverſum, & contra me conuiciorum ſagittas iacis. Inimicus tibi factus ſum vera dicens. Non doleo de maledictis. Quis enim neſciat, nihil niſi flagitioſum tuo ore laudari, hoc plango, quod te ipſum non plangis, quod te non ſentis mortuum, quod quaſi gladiator paratus Libitinæ in proprium funus ornaris, &cæt. Diuus quoque Bernardus fluens alias lactea ſtyli amœnitate, vbi agit in hoſtes religionis, & virtutis ſuis aculeis non caret. Aduerte vt in pſeudolegatum Antipapæ rem gerat in quadam ad Epiſcopos Galliæ epiſtola.

D. Bernard. contra falſum legatũ Antipapa Anacleti vehementia.

Quid niſi ante oculos veſtros conantur, ſi patimini proſcribere Chriſtum? Iam nouus apud vos ſuo Papæ cudit legatus Epiſcopos, ne ſoli ſit ſibi Papa. Nec mortuis ſucceſſores; ſed viuis inuaſores tyrannica fretus potentia ſuper intrudit.

Nunquid autem talia gratis legatus actitat pro Papa ſuo? En ille totam, vt is gloriatur, Franciam, atque Burgundiam legationi eius antiquæ ſuperaddidit. Poteſt & adiungere ſi vult Medos, & Perſas, & medios fines Decapoleos. Quare non & vltra Sauromatas, & quẽcunque denique locum calcauerit pes ſuus, ſuus ſit, quo vel vacuis nominibus glorietur, O homo non minus ſine fronte, quàm ſine mente, nec Dei memor timoris, nec ſuæ honeſtatis, &cæt. Quid Diuum Gregorium Nazianzenum in Iulianum, & cæteros commemorem, cum quibus profani non mihi videntur comparandi.

Vehementium incitatium vſus.

Hæc virtus incitatur potius excelſo animi vigore, & iuſtæ iracundiæ ſtimulis, quàm à præceptis pendeat. Obſeruandum tamen non temerè hoc genus dicendi admittendum, ſanari multa diæta, quæ nequeunt Chirurgia, manſuetiora ſemper placere conſilia, parum honeſtum videri apud ſapientes rixari, hæc tela contra improbos peruicaces, & obſtinatos neceſſitate diſtringenda, cum alijs remedijs ſanari non poſſint. Præterea curare oportet, ne ex triuijs maledicta ſumantur, ſed ea quæ generoſã grauitatem ſpirent. Licetius autem in iſtis fertur oratio, & plerumque etiam in calore ingenij noua verba comminiſcitur, vt ſunt illa Demoſthenis ἰαμβειοφάγος, & γραμματοκύφων quæ nunquam dixiſſet, niſi iratus. Periodi curandæ non ſunt: nam ſi in hoc genere periodos elabores, perinde eſt (inquit Demetrius) ac ſi vinctum hominem pugnare iubeas.

Vehementia non affectat periodos.
Demet. Phal. in lib. περὶ ἑρμην.

De Splendore.

CAPVT XXXII.

Splendor.
Hermog. περὶ λαμπ.
Laus ſui prudens.

TErtia virtus grauitatis ea eſt, quæ ab Hermogene dicitur λαμπρότης ſplẽdor, qui fit vbi orator nonnulla de ſe, & ſuis rebus geſtis magnificè prædicat. ἐπὶ τοῖς διαπρεπέσι τῶν ἔργων, ἐφ' οἷς ἐστὶ λαμπρύνεσθαι ὡς ἀληθῶς: Nota ea tantum commemoranda, quæ veram, & ſolidam gloriam habere exiſtimentur, alioqui, ſi quis ſe ob rem modicam iactantius efferat, plus concitat riſus, quàm ſibi conciliat grauitatis, & cum omnis de proprijs laudibus ſermo fermè ſit auditoribus importunus, tum maximè is, qui virtutis, & gloriæ fundamentum non habet.

Laus ſui quando permiſſa.

Ex quo dubium eſſe poterit, an ad grauitatem pertineat, ſua commemorare, cum omnes fere tam ſint alienarum laudum impatientes, quàm ſuarum auidi. Verùm vbi cauſſa poſtulat, & ea ſunt ab oratore geſta, quæ ſinceram laudem mereantur, nõ eſt vanum commemorare, imò ſæpe multum gratię, & venuſtatis habet, modò aurea mediocritate temperetur. Atque in eo fatendum eſt Demoſthenem ſæpe Ciceroni praſtitiſſe, ille enim grauiter admodum,

Demoſthenes ſup. in ſuis laudibus parcus.